

разносистемных языках. : дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Мунира Бандишоевна Иматшоева. — Душанбе, 2010. — 150 с.; **8.** Мишенькина Е.В. Национально-специфическая характеристика концепта «свет-цвет» в русской и английской лингвокультурной картине мира. : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Елена Владимировна Мишенькина. — Ярославль, 2006. — 23 с.; **9.** Павшук А.В. Цветовые эпитеты в романе Хосе Мартинеса Руиса Асорина «Воля» [Текст] / А.В.Павшук // Тезисы докладов и сообщений Международной конференции «V Степановские чтения. Функционирование языковых единиц в аспекте национально-культурной специфики». — М., 2003. — С. 165-173; **10.** Пагутяк Г. Слуга з Добромилля / Галина Пагутяк. — К. : ПП «Дуліби», 2010. — 336 с.; **11.** Clarke S. Jonathan Strange and Mr. Norrell / Susanna Clarke. — London : Bloomsbury, 2009. — 1007 p.; **12.** Fairy and Folk Tales of the Irish Peasantry / Edited and Selected by W. B. Yeats. — London — New York, 1888. — 227 p.; **13.** Keightley T. The Fairy Mythology, Illustrative of the Romance and Superstition of Various Countries / Thomas Keightley. — London: George Bell & Sons, 1984. — 560 p.; **14.** Pratchett T. The Colour of Magic [Електронний ресурс] / T. Pratchett. — Режим доступу : <http://ebookbrowse.com/pratchett-terry-discworld-01-the-colour-of-magic-pdf-d88965570>. — Назва з екрану; **15.** Rowling J.K. Harry Potter and the Order of the Phoenix / J. K. Rowling. — London: Bloomsbury, 2004. — 766 p.

Чужа Т.В. (Київ, Україна)

Мотив раю у фантастиці Генрі Лайона Олді та Яцека Дукая

У статті аналізується мотив раю у науково-фантастичних оповіданнях «Де батько твій, Адаме?» українського письменницького дуєту Генрі Лайона Олді і «Земля Христа» польського автора Яцека Дукая. Вивчається структура мотиву, його інтертекст, ідейно-естетичні особливості та функції літератури такого типу.

Ключові слова: наукова фантастика, мотив, тема, Рай, постмодернізм, інтертекст, популярна література.

В статье анализируется мотиврая в научно-фантастических рассказах «Где отец твой, Адам?» украинского писательского дуэта Генри Лайона Олди и «Земля Христа» польского автора Яцека Дукая. Изучается структура мотива, его интертекст, идейно-эстетические особенности и функции литературы такого типа.

Ключевые слова: научная фантастика, мотив, тема, Рай, постмодернизм, интертекст, популярная литература.

The article analyzes the theme of paradise in science fiction stories "Where is your father, Adam?" by ukrainian writer's duet Henry Lion Oldie and "Land of Christ" by polish author Jacek Ducaj. We study the structure of the motif, its intertext, ideological and aesthetic features and functions of literature of this type.

Key words: science fiction, motif, theme, Paradise, postmodernism, intertext, popular literature.

Рай як одвічна мрія людства про вічне щасливе життя отримував різноманітні втілення в образах міфології, релігії і літератури різних народів (Щасливі острови, Аркадія, Едем, Райський сад), але досі залишається

функціональним мотивом, який забезпечує матеріал для художніх моделей. Топос раю корелює з мотивом утопії, ідеальним місцем життя, але облаштованим самими людьми, без втручання божественних сил. Утопія також належить до кола великих мрій людства про ідеальне суспільство – вільних і рівних людей. Прикладом тісного зв'язку понять може бути назва фантастичної антиутопії Станіслава Лема «Едем». Зрештою, навіть «межа між позитивною та негативною утопіями є до певної міри нечіткою: те, що в очах однієї людини видається необхідним, в очах іншої людини виглядає таким, чого якраз не повинно бути» [8, 54]. Едемістика, утопістика й антиутопістика охоплюють значні літературні масиви, включаючи в свою орбіту такі гучні імена як Платон, Данте Аліґ'єрі, Джон Мільтон, Томас Мор, Вольтер та багато інших. Тепер у літературі мотиви раю продовжують розроблятися провідними фантастами, тож *актуальність нашого дослідження* зумовлена необхідністю з'ясувати підходи сучасних митців до художнього осмислення цієї великої теми культури, встановити спадкоємність традиції і новаторство у цій сфері.

З іншого боку, визначною проблемою сучасної постмодерної гуманістики став постісторизм. «Многие примечают, что жизнь наша подошла к некоему рубежу, стоит на каком-то раздорожье. Не случайно же новейшая социальная мысль на Западе не знает, кажется, темы более модной, чем "конец истории". Вообще-то она стара как мир: ведь с нею связаны все утопии, футурологические или даже обращенные в прошлое, ибо и там и здесь пропагандируется идеальное состояние общества, на котором следует (или следовало бы!) остановиться» [3, 13]. Коли всі суперечності усунуто, настає кінець історії чи у вигляді процвітання безкласового неантагоністичного суспільства комунізму, чи у земному раю, чи у стані цілковитого небуття після катастрофи апокаліпсису. Постісторизм – це «нечто новое, выделяющееся не столько идеологией, сколько ее отсутствием: наиболее распространенное представление о постисторическом существовании – это уже "не конец света, а конец его смысла"» [3, 14]. Фантастика, збудована на основі експлуатації мотивів Раю, тут цілком відповідає духові часу – трактує про кінець традиційної історії із її суперечностями, конфліктами, розвитком, спирається на відчуття, що людство вже проминуло всі найвеличніші і найстрашніші сторінки своєї історії.

Предметом нашого дослідження стали оповідання «Земля Христа» (1997) Яцека Дукая і «Де батько твій, Адаме?» (2001) Генрі Лайона Олді, *об'єктом* – спільна для них тематика фантастичного конструювання земного раю. *Завдання* полягає у всеохопному вивченні присутньої тут структури даного мотиву, його інтертексту, ідейно-естетичних особливостей та катарсичних функцій літератури такого типу.

Яцек Дукай (нар. 1974 р.) – талановитий польський фантаст, лауреат численних літературних премій. Для автора оповідань «Золота галера», «Собор», «Корпорація Месія» і «In partibus infidelium» проблематика віри й релігії у майбутньому близька, а застосований прийом моделювання альтернативної історії є одним із улюблених, коли в художньому творі історичні події у певний

поворотний момент починають розвиватися інакше, ніж це відбувалося насправді (пор. твори – «Ксаврас Вижрин», «Лід», «Воронець»). Генрі Лайон Олді – творчий дует харківських письменників-фантастів Дмитра Громова і Олега Ладигенського, визнаних одними з найкращих українських творців у цьому жанрі, лауреатів численних нагород.

Обидва автори (чи, точніше, усі три) користуються традиційним арсеналом наукової фантастики, спираючись на мотиви розвитку науки і технології у майбутньому (засоби ментальної комунікації в Олді і пристрої для телепортації між паралельними світами у Дукая), які й забезпечують доступ до Раю. Обрамлення «Землі Христа», зрештою, скидається на космооперу, адже використано типові елементи цього авантюрно-пригодницького науково-фантастичного жанрового різновиду. Однак у певний момент оповідь перестас спиратися на строго наукову аргументацію, втрачає свою раціональність і звертається до справ есхатологічних, ніби стверджуючи примат інтуїтивного сприйняття з його асоціативністю, образністю, метафоризмом. Дукай художньо опрацьовує цей аспект, зазначаючи, що на Землі Христа немає традиційної науки, в енциклопедіях відсутні чіткі визначення, замість них – «суб'єктивні описи вражень, які асоціюються з цими поняттями» [5, 370].

Досліджувані нами оповідання вже самими своїми назвами зраджують належність до біблійного інтертексту, і розглядаються саме у цьому контексті. Причому алюзії тут стосуються не старозавітної історії про Райський сад, а сповнення біблійних пророцтв про майбутнє настання раю на Землі, зокрема, за Об'явленням св. Івана Богослова 21:1-4: «І бачив я небо нове і нову землю, перше-бо небо і земля проминули, і моря вже не було. І я, Іван, бачив місто святе, Новий Єрусалим, що сходить із неба від Бога, що був приготований, як невіста, прикрашена для чоловіка свого. І почув я гучний голос із престолу, який кликав: «Оце оселя Бога з людьми, і Він житиме з ними! Вони будуть народом Його і Сам Бог буде з ними. І Бог кожному сльозу з очей їхніх зітре і вже не буде смерті. Ані смутку, ані крику, ані болю вже не буде, бо перше минулося!» [1, 1373-1374]. В оповіданні Громова і Ладигенського це також пророцтво про воскресіння для вічного щасливого життя 144 тисяч праведників. Відповідно до тексту того ж Об'явлення 14:1, апостол Іван твердить: «І я глянув – і ось Агнець стоїть на Сіонській горі, а з Ним сто сорок чотири тисячі, що мають Ім'я Його і Ім'я Отця Його написано на своїх чолах» [1, 1367]. А в «Землі Христа» розвитку набуло просте припущення, що в одному із паралельних світів Христос був визнаний месією і прийнятий людством під час свого першого пришествя.

Термін мотив використовуємо у розумінні Раймонда Труссона як загальне широке тло, котре визначає певну позицію, певну основну безосібну ситуацію, актори якої ще не індивідуалізовані, хоча зазначено принципові лінії ситуацій, навіть певні типи характерів, ідейні позиції на рівні загальних понять, концепцій. Поняття мотиву є більш загальним у порівнянні з темою – окремим проявом мотиву, його індивідуальним втіленням на нижчому рівні узагальнення. Тема фігуруватиме тоді, коли мотив як концепція, певне загальне сприйняття, набирає

визначених форм в одному чи кількох варіантах проблематики і сюжету, що проявляються в конкретних ситуаціях і навіть персонажах, а ці персонажі і ситуації стають власними назвами, започатковуючи літературну традицію. Наприклад, для мотиву раю це будуть теми Адама і Єви, земного раю, втраченого раю, повернення в рай тощо (два останні за назвами творів Джона Мільтона) [10, 193]. У подальшому ми зосередимося на вивченні теми земного раю як реалізації загального мотиву раю. Зрозуміло, що для досліджуваних творів, автори яких належать до однієї епохи, творять в одному жанрі і форматі, навіть спираючись на спільний мотив і тему, конкретна їхня реалізація буде різнитися.

Мотив не є суто літературним об'єктом, він окреслює певні ключові позиції і ситуації, становлячи лише матеріал для літератури. Особливу увагу мотивам у цьому розумінні приділяє психоаналіз, називаючи їх, за Юнгом, архетипами – спонтанними рефлексами людського розуму. Однак свої назви вони отримали, за принципом метонімічного перенесення назви теми на явище мотиву: мотив конкуренції між батьком і сином – комплекс Едіпа, мотив кровозмісної любові батька й доньки – комплекс Електри. Лише літературно оброблений матеріал набирає вигляду теми. Такий підхід, очевидно, є розвитком і конкретизацією прийнятого у вітчизняному літературознавстві визначення мотиву як «теми ліричного твору або неподільної смислової одиниці, з якої складається фабула (сюжет)...» [4, 481]. Тому-то у якості вихідної системи для компаративного зіставлення обрано не архетипні уявлення людства про рай, ані фольклорне чи міфологічне їхнє втілення, ані іконографічні джерела, патристику, апокрифи, а літературне втілення в інтенційному об'єкті за Біблією.

Переосмислення традиційного мотиву раю в аналізованих оповіданнях полягає не тільки в тому, що вони зображені у фантастичній конвенції – на тлі вигаданих для майбутнього революційних технічних пристроїв, котрі ведуть до виникнення нових стосунків між людьми. Письменники зосереджені не на тому дивовижному антуражі, а на переосмисленні традиційних уявлень про Рай. В оповіданні Олді йдеться про переоцінку ідеї бездоганності райського життя, демонстрування недосконалості конкретної реалізації Божественного задуму. Від традиційного концепту збережено лише певну кількість складових, яка дозволяє впізнавати і розуміти метаморфозу першоджерела, унаочнює дефектність стереотипного образу, викриває біблійну ідею досконалості ідеалу – тоталітарного раю для всіх. У Дукая навпаки – традиційні райські кущі оточує ореол божественності, вічної і непосредньої близькості з Богом, а вістря літературної критики спрямоване на кризу технічного прогресу, високорозвиненого, але аморального світу. Натомість зіткнення зі світом, котрим дійсно керує Божа воля, додатково підкреслює глибину гріхопадіння решти паралельних світів, які свого часу не прийняли Христа. Тобто, маємо справу із двома різними інтертекстуальними стратегіями щодо вихідного мотиву: повна акцептація, художнє унаочнення, розвиток у фантастичному антуражі у Дукая і критична переоцінка із використанням засобів фантастики в Олді.

Соціально-політична критика Дукая спрямована на сучасність, алегорично

представлену в образі Організації Об'єднаних Земель і її господарчого підрозділу – Мистецької агенції інопланетян. Недарма навіть їхні назви автор подає не польською, а англійською мовою. Обігрування мотиву світової корпорації алюзійно підкреслює ненормальність, ірреальність, протиприродність сучасної світової економіко-політичної системи, мотиви кар'єри та службової ієрархії – абсурдність й аморальність повсякденного життя її служителів. Цинічність методів підкорення паралельних світів Землею Сталіна нагадує сучасний світовий устрій: «Спочатку вони приводили до перемоги одну ідеологію... і до загальносвітового об'єднання на цій базі, під контролем вже єдиної супердержави: тоді зникають кордони, виникають більш вільні структури. Необхідна уніфікація культурних, історичних, етичних цінностей – це послаблює зв'язок із даною країною, а отже і з Землею в цілому, послаблює також і самі цінності. Потім поволі починається процес дискредитації усіх організацій та осіб, які мають вплив на громадську думку, і які згодом могли б протидіяти, заважати... (На цьому етапі вводиться контроль за народженням, обов'язкова реєстрація генетичного матеріалу, персональні ідентифікатори і т.д.). Одночасно проводиться створення економічної системи, незалежної ні від чиєї волі і чутливої до криз. Криза раніше чи пізніше настає, і тільки тоді прибувають завойовники, заявляючи: „Ми несемо вам допомогу, браття з іншого світу!“ Мешканці цього світу на той час вже настільки розслаблені, що не мають ані сили, ані бажання боротися. А навіть якби захотіли – не знатимуть, за що» [5, 355].

Самоназва Землі Христа означає «скінченність і цілісність, святість і покликання, вищість, божественність, благо» [5, 350]. Її мешканці володіють усіма земними мовами і вільно переходять з однієї на іншу для передачі тонких відтінків значення. Водночас «Показано майстерно змальований світ, який міг би бути раєм на землі, однак від нього віє страхітливою інакшістю...» [11, 18]. Для зіпсованих прибульців із Землі Сталіна постійна присутність Бога нестерпна – вона доводить їх до божевілля, відчуття параноїдального жаху.

У Раю Дукая панує цілковите дотримання євангельських заповідей: любов до ближнього, непротивлення злу насильством, пробачення гріхів ближніх, любов до ворогів, що виражається у підтримці, порозумінні, толерантності, відкритості. Не існує релігій, ритуалів, молитов. Зрештою, автор відчуває труднощі в позитивному описі добра, правди і любові: загальні слова і жести персонажів видаються непереконаливими. Моральне зіпсуття сталінців не дозволяє їм зрозуміти сутність любові до ближнього, не егоїстичної, а «абсолютної, і тому такої страхітливої. Нелюдської» [5, 383]. «Супермени любові» [5, 376]. спочатку видаються їм несповна розуму, а остаточний доказ існування Бога, його всесильність і непередбачуваність, а, може, й докори нечистого сумління, сповнюють їх жахом. Земля Христа отримує назву «Пекло II» чи Світ Пандори: очевидність існування Бога могла б дезорганізувати чинну систему, засновану на насильстві, визиску і завоюваннях.

У райському світі немає страху, відчаю, болю, самотності, страждання, смерті – для Дукая це є проявом найвищого блаженства, а для Олді такий світ

позбавлений звичної привабливості, дегуманізований. Першим кроком до дегуманізації, за Олді, є телепатія, яка заступає традиційне вербальне спілкування. У «Землі Христа» навпаки, телепатичне спілкування та інтуїтивне пізнання належать до низки божественних подарунків. Райська спільнота не знає поняття авторства творів культури, властивого недосконалому людському світу: культурна і наукова спадщина метафорично представлена у колективних творах. Олді детально показує процес розвитку телепатичних здібностей, поштовх якому забезпечило застосування технічних засобів ментальної комунікації. Однак не науково-технічний прогрес людства і не людське пізнання веде до встановлення Раю – все це тільки знаряддя у Божих руках. Зрештою стає очевидним, що це складова натхненного Богом процесу, поряд зі змінами клімату та народжуваності, що обумовлює формування людини нової якості, яка вміщає в собі пам'ять тисяч інших життів із минулого, абсолютне знання, безкінечну мудрість, але водночас не здатна на ірраціональні вчинки, зокрема, на безрозсудну самопожертву.

Постмодерністські мотиви непорядкованої, позбавленої ієрархії множинності втілюються в картинах світу як єдності паралельних вимірів буття (у Дукая) й ідеальної для вічного життя істоти, наділеної мультисвідомістю суперлюдини (в Олді). Якщо іронічно розвинути творчий задум літераторів, то виявиться, що їхній Бог створив світ цілком у душі сучасного мультикультуралізму – мультिवимірним, а ідеальну людину – мультиментальною. Райський вимір становить лише один із безлічі всесвітів в оповіданні Дукая, є одним із можливих різновидів розвитку історичних подій у мультिवаріантному всесвіті, де кожна можливість історичного розвитку людства отримала свою реалізацію. Більше того, немає впевненості, чи реальність героїв оповідання не є такою ж кимось сконструйованою оманною, симулякром.

Мотив воскресіння у Олді – це відродження кожного життя у свідомості одного зі ста сорока чотирьох тисяч суперлюдей, у Дукая – алюзійно накреслене буквально воскресіння убитої жінки. У земному раю Олді конкретне людське життя вже не становить цінності, адже є можливість (для не-сейфів) вічно існувати як частина суперсвідомості і супербуття. Таким чином, Олді акцентує унікальність, цінність одиничної, конкретної людської особистості, хай і недосконалої, на протигагу збірній, знеособленій, уніфікованій істоті, сформованій Богом спеціально для райського життя. Це можна сприймати і як метафору інтеграції чи поглинання одиничної свідомості загальноприйнятною системою цінностей, як вираз філософської тези постмодернізму про «смерть суб'єкта» (за М.Фуко, Р.Бартом).

Проблематика техногенної трансформації суспільства схожим чином розробляється одним із напрямків теоретичної течії постгуманізму – трансгуманізму як концепції перебудови людського виду за допомогою високих технологій. Тут констатується входження людства у перехідний стан, коли вживаються заходи, спрямовані на управління еволюцією через використання

потенціалу науки й технологій, зокрема, збільшення особистих психічних і фізичних здібностей. Висновки теоретиків цієї течії різняться: від захоплення перспективами створення постлюдини, до підкреслення амбівалентності цього процесу і, зрештою, рішучої критики у вигляді апокаліптичних візій [7, 50 і 58].

При аналізі слід також врахувати належать творів до кола масової культури та її складової частини – літератури популярної. Можливо, тематична близькість досліджуваних творів зумовлена саме специфікою поетики цього типу літератури – схильністю до використання кальок та фабулярних схем і структур, привабливих для певної групи читачів. «З одного боку маємо ринок, який прагне сформувати певну позицію у читачів, з другого – видавець маніпулює письменником таким чином, щоб було створено текст, який би став ринковим товаром – а все це точиться довкола учасника і споживача масової культури, суб'єкта, сформованого за рахунок дуже специфічного способу участі в культурі і який старається весь час визначати характерні для людини зразки і значення» [9, 67].

Адже біблійна символіка для потенційного читача популярної літератури перетворилася на таку собі кальку, яка опосередковує процес реценції тексту. Змістові елементи біблійного раю популярна література використовує специфічним способом: через творчу актуалізацію і модифікацію із застосуванням нестатичних елементів – у поле літературних спекуляцій вводяться нові дані, в семантичні структури мотиву раю вписуються нові значення. Це, зокрема, всі технологічні інновації через їхню належність не тільки до світу людської діяльності з підкорення світу, а й через зображення наслідків використання цих інновацій у світі людських цінностей.

Зрештою, літературні образи раю ґрунтуються на прагненні пережити емоції, пов'язані із мріями про вічне безтурботне життя, як результат пошуку відповідей на фундаментальні питання – сенсу болю, страждання, смерті. Звернення до літературних спекуляцій у цій сфері відбувається заради з'ясування метафізичних таємниць долі людини і її повсюдної дезінтеграції. Сучасна людина не уникає цього пошуку, але здійснює його у просторі фантастичних текстів, які часто є ефектом ринкових маніпуляцій, властивих масовій культурі, що свідчить як про постійну привабливість раю, так і про прогресування інфантилізації нашої культури. Тільки завдяки цьому нас можуть задовольняти відповіді у редукованому і часто баналізованому вигляді.

Отже, біблійний мотив раю у досліджуваних творах проходить нову жанрово-стилістичну контекстуалізацію і зазнає значеннєвої модифікації. Звернення до цього архаїчного мотиву відбувається на тлі постмодерного переосмислення «великих метанаративів», із залученням проблематики «смерті суб'єкта», постісторизму і трансгуманізму, з одного боку, а з іншого через притаманне сучасній популярній літературі і описане Мірчею Еліаде явище переміщення сакрум у світ людської уяви, як прояв процесу деградації міфу [6, 55].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біблія / Переклад проф. Івана Огієнка. – К.: Українське біблійне товариство, 2004. – 1376 с.; 2. *Олді Г.Л.* Де батько твій, Адаме? // Генрі Лайон Олді Де батько твій, Адаме? / Пер. з рос. Олени Шарговської. – К.: Факт, 2006. – С. 3-97; 3. *Затонский Д.* Постмодернизм: гипотезы возникновения / Д.Затонский // Иностранная литература, 1996. – №2. – С.12-18; 4. Літературознавчий словник-довідник / Ред. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І, Теремко В.І. – К.: Академія, 1997; 5. *Dukaj J.* Ziemia Chrystusa // J.Dukaj W kraju niewiernych. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2011. – S. 311-388; 6. *Eliade M.* Traktat o historii religii. Przeł. J.Wierusz-Kowalski. / M.Eliade. – Łódź, 1993. – 211 s.; 7. *Gajewska G.* Arcy-nie-ludzkie. Przez science fiction do antropologii cyborgów / Gajewska G. – Poznań: Wydawnictwo naukowe UAM, 2010. – 317 s.; 8. *Szacki J.* Spotkania z utopią. / J.Szacki. – Warszawa: Sic!, 2000. – 217 s.; 9. *Trocha B.* Nowe i stare mapy piekła w literaturze fantasy i science fiction / B.Trocha // Acta Universitatis Vratislaviensis. Nr 3212. Literatura i Kultura Populama, XVI. – Wrocław, 2010. – S.53-69; 10. *Trousseau R.* Tematy czy motywy? / R.Trousseau // Antologia zagranicznej komparatystyki literackiej. – Warszawa, 1997. – S.192-200; 11. *Wiśniewski G.* Taktyka spalonej ziemi / G.Wiśniewski // Esensja. – Nr 1 (I) (2000-10) – S. 17-19.

Юдін О.А. (Київ, Україна)

Витоки категорії завершення як ідеалу естетичної діяльності в теорії автора М.М. Бахтіна

У статті розглядається поняття завершення в теорії автора М.М. Бахтіна, що відіграє в ній ключову роль, а також використовується як засадниче в деяких сучасних теоріях історичної поезики. Розглядаються термінологічні та метафізичні витоки цього поняття. Проводиться порівняльний аналіз поняття завершення в Бахтіна та Германа Когена, в якого воно було запозичене. Показується, що в його основі лежить метафізичний ідеал відносин між Богом та людиною. Робиться висновок, що це поняття для його активного використання потребує змістовного переформулювання.

Ключові слова: завершення, теорія автора, естетична діяльність, надлишок бачення, позиція позазнаходження, метафізика, трансцендентальна суб'єктивність.

В статье рассматривается понятие завершения в теории автора М.М. Бахтина, которое играет в ней ключевую роль, а также используется как основоположное в некоторых современных теориях исторической поэтики. Рассматриваются терминологические и метафизические истоки этого понятия. Проводится сравнительный анализ понятия завершения у Бахтина и Германа Когена, у которого оно было заимствовано. Показывается, что в его основе лежит метафизический идеал отношений между Богом и человеком. Делается вывод о том, что это понятие для его активного использования нуждается в содержательном переопределении.

Ключевые слова: завершение, теория автора, эстетическая деятельность, избыток видения, позиция венаходимости, метафизика, трансцендентальная субъективность.

The article deals with the notion of completion in M.M. Bakhtin's theory of author which plays a key role in it and is also used as fundamental in some modern theories of historical poetics. The terminological and metaphysical sources of this notion are analyzed. The comparative analysis of the notion of completion of Bakhtin and also of Hermann Cohen from whom it was borrowed is proposed. It is shown that this notion is based on the metaphysical ideal of the relation between